

<p>Logotyp</p> 	<p>Nazwa instytucji</p> <p style="text-align: center;">Muzeum Ustrońskie</p>	
<p>Tytuł jednostki / publikacji / fotografii Wodociągi Ziemi Cieszyńskiej Sp. z o.o. Ustroń, Severomoravské Vodovody a Kanalizace a.s. Ostrava 1894-1994</p>		
<p>Ilość stron oryginału 19</p>	<p>Ilość skanów 21</p>	<p>Liczba plików publikacji 21</p>
<p>Autor Jan Kubień, Jiří Baslar</p>	<p>Wydawnictwo / zakład fotograficzny Rejonowe Przedsiębiorstwo</p>	<p>Skan okładki</p>
<p>Miejsce wydania Ustroń</p>	<p>Rok wydania / Data powstania 1994 r.</p>	
<p>Sygnatura ---</p>	<p>Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.) folder</p>	
<p>Wymiary (wys x szer) 20,3 x 14,4 cm</p>	<p>Stan zachowania ---</p>	<p>Charakterystyka skanowanego obiektu</p>
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce) lata 1894-1994, Adolf Friedrich, Walery Goethe, Roman Maryniarczyk, Stanisław Haiduk, Śląsk Cieszyński, Beskid Śląski, Ustroń, Ostrava, Cieszyn, Tyra, Oldrzychowice, Czeski Cieszyn, Pogórze, Trzyniec, Frydek-Mistek, Hawierzów</p>		<p>folder opracowany w języku polskim i czeskim na jubileusz 100-lecia wodociągów i kanalizacji na Śląsku Cieszyńskim po obu stronach Olzy; zawiera rys historyczny, dzieje współczesne oraz mapę; publikację wzbogacają akwarele Karola Kubali oraz archiwalne fotografie; druk: Drukarnia Jerzego Malysza w Górkach Małych</p>
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuznia, letnicy itp.) Wodociągi Ziemi Cieszyńskiej Sp. z o.o. Ustroń, Severomoravské Vodovody a Kanalizace a.s. Ostrava, Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Ustroniu, wodociągi, kanalizacja, gospodarka wodna, urządzenia hydrologiczne, akwedukty, studnie, powodzie, rzeki, potoki, magistrała wodna, hala pomp, filtry, zbiorniki wodne</p>		
<p>Prawa autorskie ---</p>		

WODOCIĄGI ZIEMI CIESZYŃSKIEJ Sp. z o.o.

USTROŃ

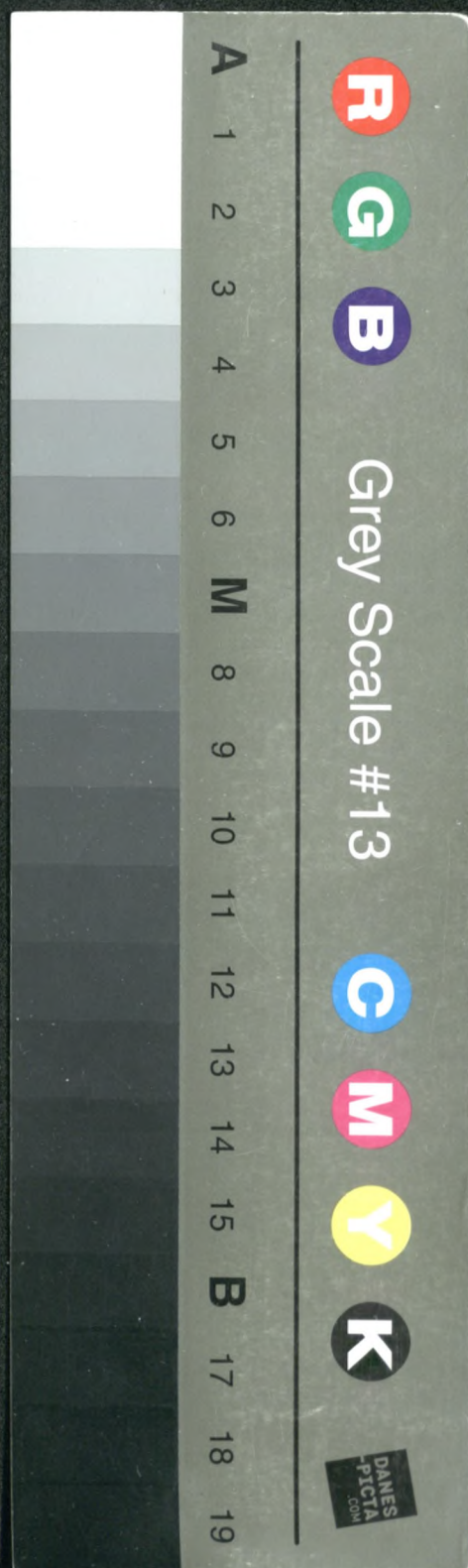

SEVEROMORAVSKÉ VODOVODY A KANALIZACE a.s.

OSTRAVA

• 1894 – 1994 •

R

G

B

Grey Scale #13

C

M

Y

K

DANES PICTA .COM

MUZEUM USTRONSKIE
im. Jana Jarockiego
w Ustroniu
Ustroń, ul. Hutnicza 3
NIP 548-10-83-949

MUZEUM USTRONSKIE
im. Jana Jarockiego
w Ustroniu
43-450 Ustroń, ul. Hutnicza 3
tel. 854-29-96, NIP 548-10-83-949

Komisja założycielska
Komise zakladatelů

Szkic historyczny rozwoju wodociągów miasta Cieszyna.

Do roku 1894 mieszkańcy Cieszyna zaopatrywali się w wodę z miejskich studni publicznych oraz ze studni przydomowych.

Ludność miasta w tym czasie liczyła około 18 tysięcy mieszkańców. Około roku 1890 wybuchła w mieście epidemie tyfusu i studnie uznane jako ogniska zarazy musiały być zasypane.

Gmina Cieszyn, której burmistrzem był dr Leonard Demel rozpoczęła prace nad wybudowaniem miejskiego wodociągu. Postanowiono zbudować wodociąg grawitacyjny w oparciu o zasoby wodne pobliskiego Beskidu Śląskiego. Lokalizację ujęcia wody wybrano w zlewni potoku Tyra w Tyrze na stokach Jaworowego.

Za tym wyborem przemawiała niewielka odległość od miasta wynosząca około 15 km i bardzo dobra jakość wody.

W górnym biegu potoku Tyra wybudowano małą zaporę przeznaczoną do poboru wody powierzchniowej. Poniżej tego ujęcia na lewym brzegu potoku Tyra wybudowano małe studnie, ujmujące wodę systemem sączkowym ze źródeł (wykopów). Poniżej usytuowanych tam studni zlokalizowany został filtr żwirowy dla wody powierzchniowej z potoku Tyra. Stąd przewodem zbiorczym o średnicy 150 mm, długości około 5 km woda spływała grawitacyjnie do zbiornika wodnego zwanego "Zamkiem Wodnym" w sąsiednich Oldrzychowicach. Obiekt ten składał się z komory zasuw, głównego filtra żwirowego i zbiornika wody czystej o pojemności 35 m³ z rzędną zwierciadła wody 360 m. n. p. m. .

Od zameczku wybudowano magistralę wodociągową o średnicy 300 mm z rur

Historický vývoj zásobování vodou města Těšína.

Do roku 1894 čerpali obyvatelé města Těšína pitnou vodu z městských a domovních studní. V Těšíně tehdy žilo asi 18 tis. obyvatel. Kolem roku 1890 se ve městě vyskytly epidemie tyfu a studny uznané jako ohniska nákazy musely být zasypány.

Obec Těšín, v čele které stál starosta dr. Leonard Demel, zahájila práce na výstavbě vodovodu. Bylo rozhodnuto vybudovat gravitační vodovod ze zdrojů vody z nedalekých Beskyd. Vodní zdroje byly nalezeny v říčce Tyrce v obci Tyra na úpatí hory Javorový. Pro tuto volbu hovořila skutečnost nevelké vzdálenosti od města, cca 15 km a dobrá jakost vody. Na horním toku říčky Tyrky byla postavena malá přehrada, která byla určena k zachycení a čerpání povrchové vody. Trochu níže po toku na levém břehu říčky byly postaveny malé studny, získávající vodu sacím systémem z pramenů. U níže lokalizovaných studní byl umístěn štěrkový filtr pro filtraci povrchové vody z říčky Tyrky. Odtud skupinovým vodovodem o prům. 150 mm a délce kolem 5 km voda gravitačně stékala do vodojemu nazvaného "Vodní zámek" v sousedních Oldřichovicích. Objekt se skládal z armaturní komory, hlavního štěrkového filtru a nádrže čisté vody o objemu 35 m³ s provozní hladinou na kótě 360 m n.m. . Od tohoto objektu byl postaven vodovodní řad o prům. 300 mm z litinových rour v délce 10,9 km s přechodem pod řekou

żeliwnych, długości 10,9 km z przejściem pod rzeką Olzą w Końskich do zbiornika wody przy ul. Kasztanowej w Cieszyń. Zbiornik ten składał się z dwóch komór o łącznej pojemności 1600 m³ i rzędnej zwierciadła wody 343.0 m n.p.m. . Woda dostarczana była grawitacyjnie z Oldrychowic do Cieszy. U uruchomienie wodociągu nastąpiło w listopadzie 1894 r. .

Wodociąg zaprojektował Adolf Friedrich a budowę zrealizowała firma Rempel i Miklas z Wiednia. Równolegle z budową ujęcia wody i magistrali wodociągowej śr. 300 mm wybudowano na terenie miasta sieć rozdzielczą ze zbiornika przy ul. Kasztanowej obejmującą w jednym kierunku ulice: Kasztanową, Blogocką, Ogrodową, 3 Maja przez Most Wolności do głównego dworca kolejowego oraz w drugim kierunku Stalmacha, Plac Wolności, Górny Rynek, Rynek, Głęboką aby pod zamkiem przejść pod dnem Olzy i dalej do głównego dworca kolejowego. Łączna długość tej sieci wodociągowej wyniosła ok. 15 km. Dobowa produkcja wody w okresie uruchomienia wodociągu wynosiła około 1.600 m³/d.

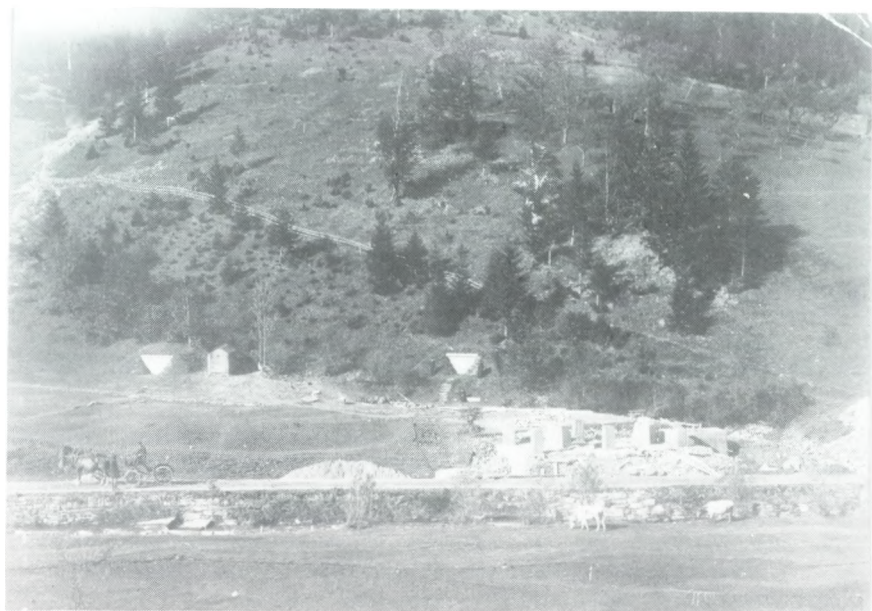
W 1901 r. przystąpiono do rozbudowy ujęć wody ze źródeł w Tyrze, gdyż miasto odczuwało okresowe dotkliwe braki wody. Rozbudowę ujęć i dobudowę drugiego filtra żwirowego w Tyrze zakończono około 1908 r., a zdolność produkcyjna wodociągu wzrosła do 2.600 m³/d.

Zwiększenie poboru wody ze zlewni potoku Tyra ponad tą wielkość było niemożliwe z uwagi na protesty mieszkańców gminy Tyra i użytkowników wody z potoku Tyra, którzy obawiali się utraty dopływu wody do napędów wodnych posiadanych tartaków i młynów.

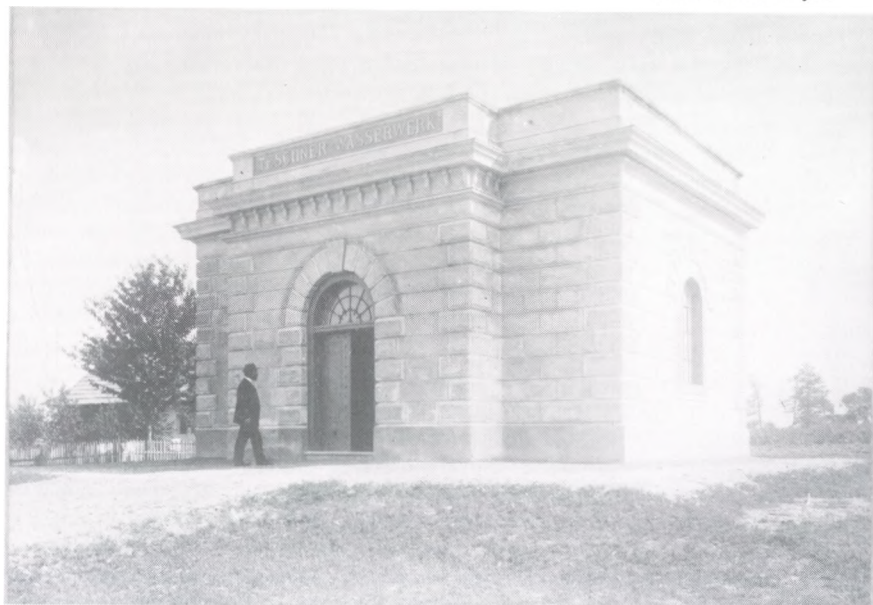
W miarę rozwoju miasta zapotrzebowanie na wodę stale wzrastało. Zaczęły występować niedobory wody, szczególnie dokuczliwe w okresie suszy. Niedogodność tą znacznie ograniczono w 1918 r., kiedy to przy ul. Kasztanowej wybudowano trzecią komorę o pojemności 1.600 m³ a łączna pojemność zbiornika wzrosła do 3200 m³.

Olzou v obci Koňská a vyústěním do vodojemu na ul. Kaštanové v Těšíně. Tento vodojem se skládal ze dvou komor o celkovém objemu 1600 m³ s kótou hladiny vody 343 m n.m. . Voda byla tedy dodávána gravitačně z Oldřichovic až do Těšína. Provoz tohoto vodovodu byl zahájen v listopadu 1894. Vodovod projektoval Adolf Friedrich a realizaci stavby provedla firma REMPEL A MIKLAS z Vídně. Současně se stavbou prameniště a vodovodního řádu o prům. 300 mm byla zřízena na území města zásobovací síť z vodojemu na ul. Kaštanové, která z počátku zásobovala ve směru na ul. Kaštanovou, Blogockou, Ogrodovou, 3. května, přes most Svobody k hlavnímu nádraží a z druhé strany ul. Stalmacha, nám. Svobody, Horní náměstí, náměstí, ul. Hlubokou a pod zámkem procházela pod Olzou až k hlavnímu nádraží. Celková délka této vodovodní sítě byla kolem 15 km. Výroba vody za 24 hodin v době uvedení do provozu vodovodu byla asi 1600 m³.

V roce 1901 byla zahájena výstavba rozšíření prameniště v Tyři, protože město začalo pociťovat nedostatek vody. Výstavba rozšíření a druhého štěrkového filtru v Tyři byla ukončena kolem roku 1908 a kapacita vzrostla na 2 600 m³ za den. Zvýšení odběru vody nad tuto hodnotu nebylo možné vzhledem k protestům obyvatel obce Tyra, kteří se obávali nedostatku vody v řece sloužící k pohonu mlýnů a pil. V souvislosti s vývojem města potřeba vody stále rostla. Nedostatek pitné vody se zvlášť projevoval v období sucha. Zmírnění deficitu bylo dosaženo v roce 1918, kdy na ul. Kaštanové byla postavena třetí komora vodojemu o objemu 1 600 m³ a celkový objem tak vzrostl na 3 200 m³.

Budowa filtrów w Tyrze
Stavba filtrů v Tyrze

Zbiornik wodny - Zámeczek w Oldřichovicích
Vodojem Zámeczek v Oldřichovicích

Po podziale miasta w 1920 r. na Cieszyn i Czeski Cieszyn nastąpił nadzwyczaj szybki rozwój miasta Cz. Cieszyna. Ujęcie wody w Tyrze znalazło się po stronie czechosłowackiej a zbiornik wody przy ul. Kasztanowej po stronie polskiej. Rozwijające się dotąd miasto jako jeden organizm przestrzenny musiało doprowadzić do podziału wspólnych urządzeń komunalnych. Dotyczyło to zwłaszcza takich urządzeń jak elektrownia z siecią rozdzielczą, gazownia z siecią gazowniczą oraz ujęcia wody wraz z siecią wodociągową.

Po długotrwałych i zmuśnionych negocjacjach doszło w dniu 21 grudnia 1929 r w Olomoucu do podpisania umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką o użytkowaniu obiektów miejskich dawnej gminy Cieszyn.

Według tej umowy ilość wody przypadająca gminie Czeski Cieszyn i Cieszyn miała wynosić 40% do 60% z dziennej ilości wody uzyskanej z ujęć. Gmina Cieszyn była zobowiązana z każdorazowego dziennego dopływu wody zwrócić gminie Czeski Cieszyn należną jej ilość wody wynoszącą 40% dziennego dopływu. W takiej też realcji miały być rozliczane koszty eksploatacji wszystkich urządzeń wodociągowych niezależnie od ich lokalizacji.

Nadzór nad przestrzeganiem warunków umowy pełniła komisja mieszana dla wspólnego wodociągu a mianowicie po 4 przedstawicielei z każdego miasta jako organ doradczy obu gmin. Komisja odbywała posiedzenia co pół roku na zmianę: raz po czeskiej, raz po polskiej stronie.

Wskutek dalszej rozbudowy Czeskiego Cieszyna wydajność urządzeń wodociągowych okazała się niewystarczająca i w latach 1920-24 rozpatrywano możliwość rozbudowy ujęć wody po stronie czechosłowackiej. Rozbudowa tych urządzeń i ich użytkowanie miało nastąpić na podstawie umowy międzynarodowej. Jednakże ani Rząd Polski ani też Rząd Czechosłowacji nie zatwierdziły takiej umowy. W tej sytuacji miasta rozpoczęły

Po rozdělení města v roce 1920 na Cieszyn a Český Těšín došlo k nesmírně rychlému rozvoji a růstu města Českého Těšína. Zdroj vody v Tyři byl na území Československa a vodojem na ul. Kaštanové na území Polska. Město existující dosud jako jeden územní celek muselo rozdělit i doposud společný komunální majetek. Toto se týkalo především takových zařízení jako elektrárna s rozvodnou sítí, plynárna s plynovodní sítí a také i systému zásobování vodou, tedy zdroje a vodovodní sítě města. Po dlouho trvajících a obtížných jednáních došlo dne 21.12. 1929 v Olomouci k podepsání smlouvy mezi Polskou a Československou republikou ve věci využívání městských objektů dřívější obce Těšín. Na základě této smlouvy došlo ke stanovení podílu množství vody náležející obci Český Těšín a Cieszyn - 40% a 60% z denního množství vody dodávaného z vodojemu. Obec Cieszyn byla povinna z každodenní dodávky vody do vodojemu předat obci Český Těšín 40% denního přítoku. V téže relaci měly být rozpočítávány i náklady na údržbu a provoz vodárenských zařízení nezávisle na jejich umístění. Dozor nad plněním této smlouvy měla smíšená komise pro společný vodovod a to po 4 členech z každého města jako poradní orgán obou obcí. Komise se scházela každého půl roku střídavě na českém a polském území. Z důvodu další výstavby Českého Těšína kapacita vodárenského systému byla nedostatečná a v letech 1920 až 1924 bylo uvažováno o zřízení dalšího vodního zdroje na československé straně. Výstavba těchto zařízení a jejich užívání měly být předmětem mezinárodní smlouvy. Avšak ani polská ani československá strana takovou smlouvu neuzavřely. Za tohoto stavu obě města začala samostatně uvažovat o možnosti

samodzielnie rozpatrywać możliwości zwiększenia wydajności dla swoich wodociągów.

Cieszyn od 1926 r. prowadził badania terenów w Hermanicach k. Ustronia w Pogwizdowie, w okolicach góry Tuł i przy ujściu rzeki Brennicy do Wisły w Górkach Wielkich k. Skoczowa. Wybrano lokalizację ujęcia wody w Górkach Wielkich, mimo że nie spełniała wymogów wodociągu grawitacyjnego, gdyż wodę do Cieszyna trzeba było przepompowywać, z uwagi na zasobność w wodę i dobrą jakość. Lokalizację tę zapiniował pozytywnie współczesny autorytet naukowy prof. Walery Goetel z Krakowa.

Cz. Cieszyn w 1928 r. ustalili tzw. "nowe źródła" w Tyrze, jednakże wobec sprzeciwu mieszkańców gminy Tyra nie przystąpiono do ich wykonania.

W 1930 r. i dalszych latach wzrastał deficyt wody w Czeskim Cieszynie tak, że konieczne okazało się zamykanie dopływu wody na kilka godzin dziennie, plombowanie łazienek, zmniejszanie pojemności spluczek w ubikacjach, zaś w miesiącach letnich dochodziło do całkowitego zamykania dostawy wody i jej pobór odbywał się na zaświadczenia z hydrantów. W 1933 r. zezwolono na zwiększony pobór wody powierzchniowej z potoku Tyra z 19 l/sek., do 25 l/sek., co w niewielkim stopniu złagodziło występujący deficyt wody.

Cieszyn natomiast po przeprowadzeniu badań składu chemicznego i wody oraz pompowań próbnych dla ustalenia wydajności ujęcia w Górkach Wielkich (Pogórze) przystąpił w 1932 r. do opracowania projektu technicz. wodociągu dla miasta Cieszyna, którego autorami byli p. p. inż. Roman Maryniarczyk z Katowic i inż. Hajduk z Cieszyna.

Rozpoczęcie robót nastąpiło w 1934 r. . W pierwszej kolejności wybudowano 3 studnie wiercone a w roku 1936 dodatkowo czwartą. Równoległe podjęto budowę magistrali przesyłowej do Cieszyna o średnicy 350 mm i długości 17,7 km. Obok zbiornika w Cieszynie, przy ul. Kasztanowej, zlokalizowano hydrofornię, której zadaniem było

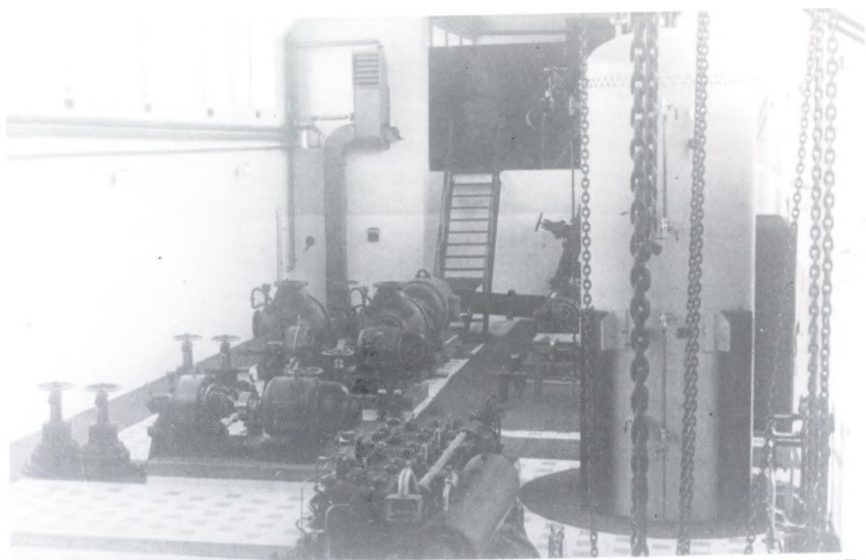
zvýšení kapacit pro své vodovody.

Cieszyn od roku 1926 prováděl výzkum terénu v Hermanicích u Ustroně, v Pogwizdově, v okolí hory Tuł, nedaleko ústí řeky Brennicy do Wisly, v Górkach Wielkich nedaleko Skoczova. Byl vybrán zdroj v Górkach Wielkich, i když nesplňoval požadavek gravitačního vodovodu, jelikož vodu do Cieszyna bylo třeba čerpat. Tuto nevýhodu však vyvážilo množství a dobrá kvalita vody. Pozitivně tuto lokalitu hodnotila i tehdejší autorita prof. Walery Goetel z Krakova. Český Těšín v roce 1928 navrhl otevřít tzv. nové prameny v Tyrě, avšak vzhledem k odporu obyvatel obce Tyra realizace nebyla zahájena. V roce 1930 a dalších letech docházelo k nárůstu deficitu vody v Českém Těšíně tak, že se ukázalo nutností omezit dodávku vody na několik hodin denně, došlo až k plombování koupelen, snižování obsahu splachovačů v záchodech a v letních měsících docházelo k úplnému uzavírání přítoku vody do jednotlivých objektů a odběr vody byl možný pouze na potvrzení z veřejných hydrantů. V roce 1933 byl povolen zvýšený odběr povrchové vody z říčky Tyrka z 19 na 25 l/sek., což v malé míře zmenšilo akutní nedostatek vody.

Cieszyn naproti tomu po provedení chemického rozboru jakosti vody a zkušebních čerpáních v Górkach Wielkich (Pogórze) přistoupil v roce 1932 k vypracování projektu vodovodu pro město, jehož autory byli ing. Roman Maryniarczyk z Katowic a ing. Stanislaw Hajduk z Cieszyna. K zahájení prací došlo v roce 1934, v první etapě byly uvedeny do provozu 3 vrтанé studny a v roce 1936 byla uvedena do provozu čtvrtá. Současně byla zahájena výstavba

Hala pomp Pogórze 1937 r.
Hala čerpadel

Hala pomp Pogórze 1937 r.
Hala čerpadel

zaopatrzenie w wodę terenów miasta leżących powyżej zbiornika. Ukończenie całego przedsięwzięcia nastąpiło w 1937 roku. W dniu 15 maja 1937 r. przesłano magistralą wodociągową o średnicy 350 mm pierwszą wodę z Pogórza do Cieszyna. Zdolność eksploatacyjną ujęcia wody w Pogórzu oszacowano na 3600 m³/d.

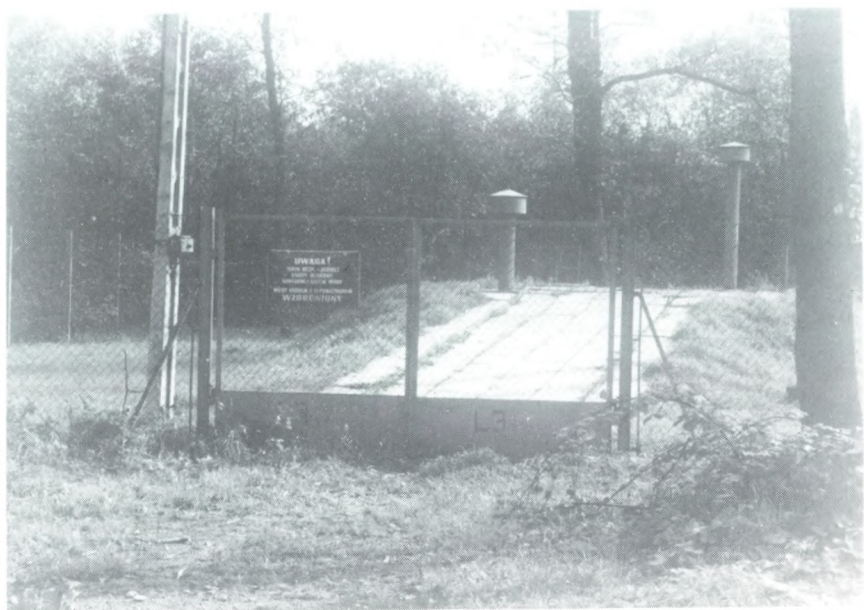
W konsekwencji uruchomienia tego wodociągu bardzo poprawiło się zaopatrzenie w wodę Cieszyna i Czeskiego Cieszyna. W tym okresie Czeski Cieszyn opracował projekt na wybudowanie samodzielnych zbiorników w Żukowie i odgałęzienia z magistrali wodociągowej śr. 300 mm Oldrychowice - Cieszyn z Trzyńca Kanady do Żukowa. Projektu tego jednak nie zrealizowano w wyniku zajęcia przez Polskę Cz. Cieszyna i przyległych miejscowości w 1938 r. a następnie z powodu okupacji niemieckiej w latach 1939-45.

Wycofujący się w 1945 r. okupant zniszczył akwedukt na rz. Wiśle, pod którym podwieszona była magistrala wodociągowa do Cieszyna. Miasto pozbawione zostało całkowicie wody z Pogórza w okresie od maja do września 1945 r. i w tym czasie otrzymywało wodę wyłącznie z Tyry. Znacznemu uszkodzeniu przez pociski armatnie uległa hala pomp i filtrów oraz budynek mieszkalny w Pogórzu. Uszkodzeniu uległa również w kilku miejscach sieć wodociągowa w mieście, tak że niektóre dzielnice miasta pozbawione były dopływu wody. W ciągu miesiąca naprawiono wszystkie główne uszkodzenia na terenie miasta a w ciągu 3 miesięcy wybudowany został prowizoryczny drewniany wiadukt przez rzekę Wisłę z rurociągiem o średnicy 350 mm. We wrześniu 1945 r. woda z Pogórza popłynęła ponownie do Cieszyna.

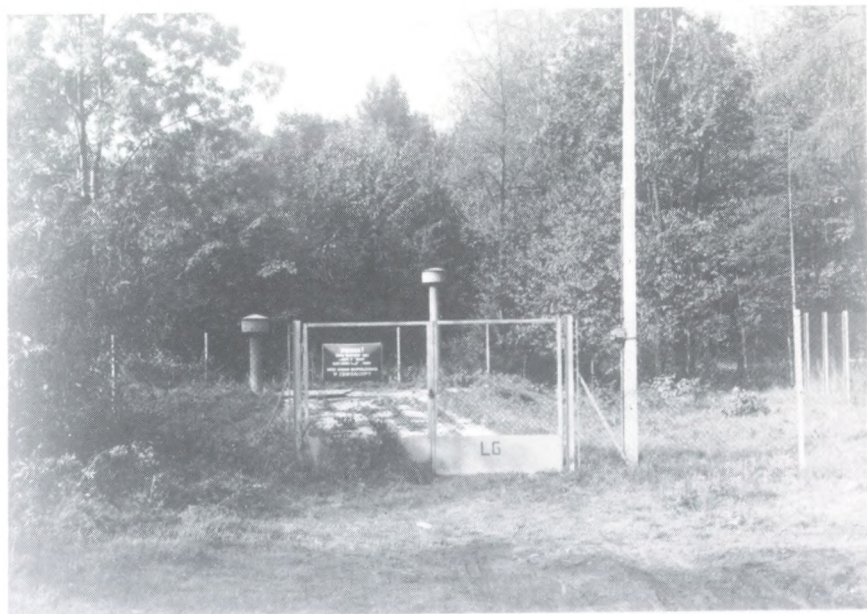
Zniszczenia budynków w Pogórzu usunięto w latach 1945-46 a w roku 1948 "Konstal" Chorzów odbudował akwedukt przez Wisłę w Harbutowicach - Pogórzu o konstrukcji stalowej i rozpiętości 66,0 m.

přívodního řadu do Cieszyna o průměru 350 mm délce 17,7 km. Vedle vodojemu v Cieszyně na ul. Kasztanové byla umístěna hydroforová stanice, jejímž úkolem bylo zásobování vodou míst města ležících výše než vodojem. Ukončení celé akce bylo v roce 1937. Dne 15.5. 1937 protekla touto vodní magistrálou o průměru 350 mm první voda z Pogórza do Cieszyna. Kapacita zdroje byla odhadnuta na 3 600 m³ za den. V důsledku otevření vodovodu z Pogórza se velice zlepšilo zásobování vodou jak Cieszyna, tak i Českého Těšína. V této době Český Těšín zpracoval návrh na výstavbu samostatných vodojemů v Žukově s napojením z vodovodního přivaděče o průměru 300 mm Oldřichovice - Těšín z Třince Kanady. Návrh však nemohl být realizován vzhledem k obsazení Českého Těšína a dalšího území v roce 1938 Polskem a následně z důvodu německé okupace v letech 1939 až 1945.

Ustupující okupant v roce 1945 zničil vodovod na řece Wisle, na který byl napojen vodovodní přivaděč do Cieszyna. Město bylo zbaveno dodávky vody z Pogórza v období od května do září 1945 a v tomto období bylo zásobováno výhradně ze zdroje v Tyři. Značně byla poškozená dělostřeleckými zásahy úpravna vody v Pogórzu. Poškozena byla rovněž na několika místech vodovodní síť ve městě, takže některé části města byly úplně bez vody. V průběhu jednoho měsíce se podařilo opravit všechny poruchy na vodovodu ve městě a za tři měsíce se podařilo postavit provizorní vodovod přes řeku Wislu s potrubím o průměru 350 mm, takže již v měsíci září 1945 voda z Pogórza tekla do Cieszyna. Poškození úpravy v Pogórzu bylo odstraněno v letech 1945 - 1946 a v roce 1948

Studnie w Pogórze
Studny

Studnie w Pogórze
Studny

Wobec stałego wzrostu zapotrzebowania na wodę oraz wobec braku możliwości rozbudowy ujęć w Tyrze, strona czechosłowacka zawarła ze stroną polską w grudniu 1946 r. umowę o dostarczeniu wody z ujęcia w Pogórze do Czeskiego Cieszyna posiadając nadal - w myśl umowy olomunieckiej - obowiązek dostarczania miastu Cieszyn 60% dziennie ujętej wody w Oldrychowicach - Tyrze.

Na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych Czeski Cieszyn zrealizował zadania poprawiające zaopatrzenie miasta w wodę. Według projektu z 1937 r. oddano do eksploatacji w 1960 r. zbiornik w Żukowie o pojemności 2000 m³ oraz rurociąg łączący ten zbiornik z magistralą śr. 300 mm w Trzyńcu-Kanadzie. Dla całkowitego zlikwidowania niedoborów wody w Czeskim Cieszynie oddano do użytku w 1962 r. magistralę wodociągową śr. 600/500 mm, długości 15,5 km z Vyšních Lhot do zbiornika w Żukowie. Woda dla tego wodociągu pobierana była z ujęcia na rzece Morawce w Raszkowicach.

W 1959 r. została rozpoczęta budowa zapory wodnej na rzece Morawce w Raszkowicach jako głównego źródła wody pitnej dla zaopatrzenia miast:

Cz. Cieszyna, Trzyńca, Frydku Mistku oraz Hawierzowa. Po wybudowaniu stacji uzdatniania wody w Vyšních Lhotach został uruchomiony w 1963 roku po stronie czechosłowackiej tzw. "Beskidzki Wodociąg Grupowy". W tej sytuacji dalsze dostarczanie wody stronie czechosłowackiej stało się zbędne i umowa z 1946 r. została rozwiązana w roku 1963.

W tym też czasie nastąpiła awaria magistrali śr. 300 mm z Oldrychowic do Cieszyna w rejonie Trzyńca, skutkiem czego strona czechosłowacka zmniejszyła ilość dostarczanej wody należącej Cieszynowi w myśl umowy olomunieckiej.

Miasto Cieszyn również na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych prowadziło intensywne prace badawczo-projektowe i modernizacyjne na ujęciu wody w Pogórze. Wykonano dalszych pięć studni włączając je w system technologiczny ujęcia i

firma KONSTAL Chorzów ukončila rekonstrukci vodovodu přes Wislu v Harbutovicích včetně mostu o délce 66 m.

Vzhledem k stálému nárůstu potřeby vody a vzhledem k nemožnosti realizace výstavby "nových pramenů" v Tyři československá strana uzavřela s polskou stranou v prosinci 1946 smlouvu o dodávce vody ze zdroje v Pogórze do Českého Těšína. I nadále platila Olomoucká dohoda o rozdělení dodávky vody mezi Český Těšín a Cieszyn v poměru 40 : 60.

Na přelomu let 50. a 60. Český Těšín realizoval úkoly směřující k zlepšení zásobování vodou. Dle projektu z roku 1937 byl dán v roce 1960 do provozu vodojem v Žukově o objemu 2 000 m³ a vodovod spojující Třinec-Kanadu o průměru 300 mm s tímto vodojemem. Za účelem celkového odstranění nedostatku vody v Českém Těšíně byl uveden do provozu v roce 1962 přivaděč o průměru 600 - 500 mm v délce 15,5 km z Vyšních Lhot do vodojemu v Žukově. Voda pro tento vodovod byla odebírána z jezu na řece Morávce v Raškovicích. V roce 1959 byla zahájena výstavba vodní nádrže na řece Morávce jako hlavního zdroje pitné vody pro zásobování měst Český Těšín, Třinec, Frýdek-Místek a Havířov. Po výstavbě úpravny vody ve Vyšních Lhotách byl uveden do provozu v roce 1963 tzv. Beskydský skupinový vodovod. Za této situace nebyla další dodávka vody z Polska do Československa aktuální a smlouva z roku 1946 byla tedy zrušena.

V této době došlo k poruše na přivaděči o průměru 300 mm z Oldřichovic do Těšína v oblasti Třince, následkem čehož československá strana snížila množství

zmodernizowano w 1965 r. halę maszyn. Zdolność produkcyjna ujęcia wody w Pogórze w 1965 r. wzrosła do 9.120 m³/d. Wąskim gardłem zaopatrzenia Cieszyna w wodę była magistrala wodociągowa śr. 350 mm, która mogła przesłać do miasta jedynie około 6.300 m³/d. Taka ilość wody nie zapewniała pokrycia zapotrzebowania na wodę dla rozwijającego się o nowe osiedla i zakłady produkcyjne miasta Cieszyna. Sporną kwestią dla strony polskiej było nieprzebranie przez stronę czeską umowy ołomunieckiej, gdyż Cieszyn nie otrzymywał należytą ilość wody ze strony czeskosłowackiej, co pogłębiało istniejące niedobory wody. W okresie nocnym, tj. od 23³⁰-4⁰⁰ doływ do miejskiej sieci wodociągowej był zatrzymywany a wyższe dzielnice miasta cierpiały systematycznie w ciągu doby na zbyt niskie ciśnienie wody lub jej okresowy brak.

Po wielu spotkaniach w 1965 r. uzgodniono sprawę odstąpienia strony polskiej od umowy ołomunieckiej za odszkodowaniem. W styczniu 1967 r. doszło do zawarcia umowy międzynarodowej o uregulowaniu niektórych spraw związanych z dostarczeniem wody dla miasta Cieszyna ze źródeł czeskosłowackich. Umowa ta stanowiła, że strona czeskosłowacka przekaże stronie polskiej kwotę 1. 550.000 rubli transferowych tytułem odszkodowania i z dniem 31.12. 1968 r. zaprzestanie dostarczać wodę stronie polskiej ze źródeł czeskosłowackich w ilości ok. 1.000 m³/d. Dla zapewnienia wystarczającej dostawy ilości wody do Cieszyna w 1965 r. rozpoczęto budowę wodociągu grupowego śr. 500 mm Pogórze-Cieszyn, którego trasę - wytyczono równoległe do istniejącej magistrali wodociągowej śr. 350 mm. Nową magistralę oddano do użytku w dniu 20 lipca 1968 r. Inwestycja ta w pełni zabezpieczała ówczesne zapotrzebowanie na wodę w Cieszynie a dostawa wody ze źródeł czeskosłowackich została definitywnie zakończona z dniem 1.01. 1969 r. W pełnej sprawności techniczno-eksploatacyjnej utrzymano przewody wodociągowe łączące sieć wodociągową obu miast, aby na wypadek awarii u jednego z

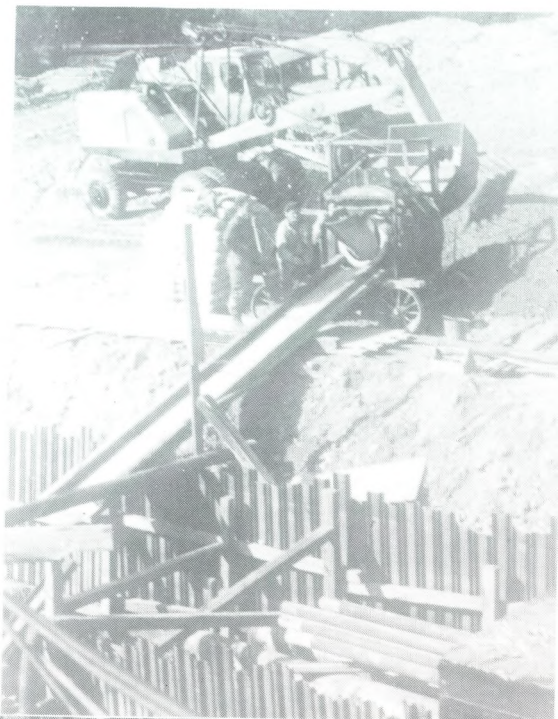
vody dodávané Cieszynu dle Olomucké dohody. Město Cieszyn rovněž na přelomu let 50. a 60. provádělo intenzivní výzkum dalšího rozšíření čerpání vody z Pogorza. Bylo vykopáno dalších 5 studní, které byly zařazeny do technologického systému a v roce 1965 byla modernizována úpravna vody. Kapacita zdroje v Pogórze vzrostla na 9 120 m³ za den. Úzkým hrdlem v zásobování vodou města Cieszyna byl přivaděč o průměru 300 mm, který byl schopen převést pouze kolem 6 300 m³ za den. Toto množství vody bylo nedostačující pro pokrytí potřeby vody pro obyvatelstvo a průmysl města Cieszyna. Sporným místem pro polskou stranu bylo nedodržování Olomoucké dohody, protože Cieszyn nedostával náležitých 60% množství vody ze zdroje v Tyři, což prohlubovalo stávající nedostatek vody. V noční době tj. od 23⁰⁰ do 4⁰⁰ hod. byl přítok vody do městské sítě zcela uzavřen a výše položené části města i přes den pocit'ovaly nízký tlak vody nebo voda netekla vůbec. Po mnoha jednáních v roce 1965 bylo dohodnuto odstoupení polské strany od Olomoucké dohody proti odškodnění. V lednu 1967 došlo k uzavření mezinárodní dohody o řešení některých problémů s dodávkou vody pro město Cieszyn z československých zdrojů. Tato smlouva stanovila, že československá strana zaplatí straně polské částku 1 mil. 550 tis. převoditelných rublů z titulu odškodného a dnem 31.12.1968 nebude polské straně dodávána voda z československých pramenů v množství kolem 1.000 m³ za den. K zajištění dostatečného množství vody pro město Cieszyn byla v roce 1965 zahájena výstavba skupinového vodovodu trasou o průměru 500 mm Pogórze - Cieszyn, vedenou souběžně s existujícím vodovodem o průměru 350 mm. Nový řad byl

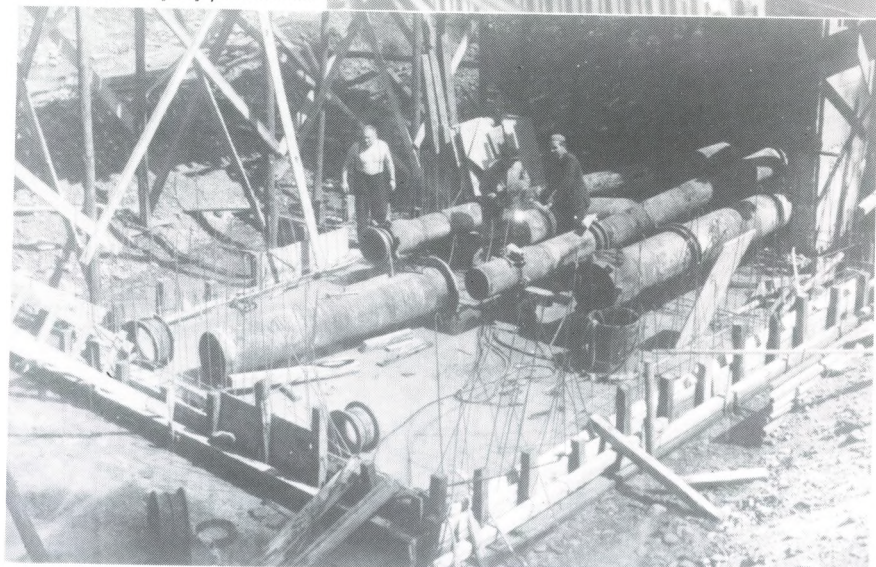
Skutki powodzi w 1971 r.
Následky povodně

Skutki powodzi w 1971 r.
Následky povodně

Budowa przejścia pod rzeką
Wisłą
Stavba shybky pod Wislou

Budowa przejścia pod rzeką Wisłą
Stavba shybky pod Wislou

sąsiadów można było wzajemnie przyjąć z pomocą w zabezpieczeniu ciągłości zaopatrzenia w wodę. W latach 1965-69 miasto Cieszyn prowadziło dalsze badania hydrologiczne na ujęciu wody w Pogórze. Wykonano dalszych 5 studni na prawym brzegu Wisły i dwie studnie w widłach rzeki Wisły i Brennicy, włączając je w system produkcyjny ujęcia. Zdolność produkcyjna ujęcia wody w Pogórze wzrosła teoretycznie do 18.480 m³/d. Warunkiem stałego utrzymania takiej wydajności ujęcia wody w Pogórze była budowa zbiornika retencyjnego w zlewni rzeki Brennicy w Brennej dla zapewnienia średnio niskich przepływów w rzece Brennicy w okresie przepływów niżówkowych.

Zbiornik do dnia dzisiejszego nie został zrealizowany.

W dniu 20 lipca 1971 roku w wyniku kilkudniowych opadów deszczu zlewnię Wisły i Brennicy nawiedziła powódź. Podmyciu i uszkodzeniu uległ akwedukt na rzece Wiśle a rurociągi magistralne średnicy 500 mm i 350 mm dostarczające wodę do wodociągu grupowego Pogórze-Cieszyn zostały zerwane. Przerwa w dostawie wody z Pogórze do Cieszyna trwała prawie 30 godzin. Do niżej położonych dzielnic miasta Cieszyna woda w tym czasie była dostarczana istniejącymi połączeniami wodociągowymi z Czeskiego Cieszyna, natomiast do wyżej położonych dzielnic dowożono ją beczkowozami.

W 1972 r. wykonano nowe przejście rurociągami śr. 350 i 500 mm w bloku monolitycznym żelbetowym pod dnem Wisły a rurociągi z akweduktu zostały zdemontowane. Sam akwedukt został rozebrany dopiero w roku 1987. W latach 1969-1975 prowadzono dalsze prace badawcze i projektowe nad rozbudową ujęcia wody w Pogórze, które stanowi jedyne źródło wody dla miasta Cieszyna. Określono zasoby wodne ujęcia w wielkości 1080 m³/h, tj. około 26.000 m³/d.

Program rozwoju wodociągu grupowego Pogórze-Cieszyn zakładał w latach 1975-85 rozbudowę i modernizację ujęcia wody w Pogórze do zdolności produkcyjnej 26.000 m³/

uveden do provozu 20. července 1968.

Tato investice plně zajistila tehdejší potřebu vody v Cieszyně a dodávka vody z československých pramenů byla definitivně ukončena 1.1.1969. Funkčnost vodovodu propojující vodovodní síť na obou stranách Olzy byla zachována pro případ poruchy u jednoho souseda a možnosti vzájemné pomoci. V letech 1965 - 1969 město Cieszyn provádělo další hydrologické průzkumy na prameništi v Pogórze. Bylo postaveno dalších 5 studní na pravém břehu Wisły a 2 studny v soutoku řeky Wisły a Brennice. Došlo k posílení stávajícího vodárenského systému a kapacita prameniště vzrostla na 18 480 m³ za den. Podmínkou udržení této vysoké vydatnosti pramenů byla výstavba retenční nádrže na řece Brennicy v Branné za účelem nadlepení nízkých průtoků v řece. Tato nádrž do dnešního dne nebyla dána do provozu.

Dne 20. července 1971 při velké povodni na řece Wisle a Brennicy došlo k poškození konstrukce přechodu vodovodu přes řeku a přivaděče o průměru 500 a 350 mm dodávající vodu do Cieszyna byly zničeny. Výluka v zásobování vodu města z Pogórze trvala 30 hodin. Do níže položených částí města Cieszyna byla voda v této době dodávána zachovalým propojením vodovodu z Českého Těšína, ale do výše položených částí města bylo nutno vodu rozvážet cisternami. V roce 1972 byl realizován nový přechod potrubí shybkou pode dnem řeky Wisly. V letech 1969 až 1975 byly dále prováděny výzkumné práce na prameništi v Pogórze. Vydatnost byla vyhodnocena na 1 083 m³ za hodinu, tj. kolem 26 000 m³ za den. Program rozvoje skupinového vodovodu Pogórze – Cieszyn předpokládal

d, budowę magistrali wodociągowej śr. 800 mm Pogórze-Cieszyn, długości 13,1 km i zbiornika wodnego o pojemności $2 \times 5000 \text{ m}^3$ w Cieszynie-Bohrku.

Szybki rozwój miasta na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych wyprzedził realizację tych zadań, co spowodowało ponowne wystąpienie okresowych braków wody w mieście w ciągu doby, począwszy od 1982 r. . Zrealizowanie zbiornika wody w Cieszynie Bohrku w latach 1984 - 1989 złagodziło występujący deficyt wody, a wybudowanie dalszych sześciu studni na lewym brzegu Wisły o wydajności około $5000 \text{ m}^3/\text{d}$ i modernizacja pompowni wody na ujęciu wody w Pogórze w latach 1990 - 1992, pozwoliło na pełne pokrycie zapotrzebowania na wodę.

Od roku 1985 trwa budowa magistrali wodociągowej śr. 800 mm. Aktualnie wykonano ponad 10 km magistrali na całkowitą długość 13,1 km.

Rozwój Czeskiego Cieszyna spowodował potrzebę budowy nowego zbiornika o pojemności $2 \times 2500 \text{ m}^3$ w Mostach k. Cz. Cieszyna, który został oddany do eksploatacji w 1979 r., zapewniając wystarczającą ilość wody dla miasta, którego źródłem zasilania jest Beskidzki Wodociąg Grupowy. Miasto Cieszyn mające swoje zaopatrzenie w wodę jedynie z ujęcia w Pogórze, kilkakrotnie w ostatnim dziesięcioleciu tj. w latach 1983/84, 1987, 1992 i 1994, w okresach suszy, cierpiało na ostry deficyt wody spowodowany spadkiem wydajności ujęcia w Pogórze o ponad 25%, mimo prowadzonych inwestycji zwiększających jego wydajność.

Przyczyną tego stanu jest brak zbiornika retencyjnego wody w zlewni Brennicy dla zapewnienia minimalnych niskich przepływów na tej rzece w okresach suszy.

Rzeka Brennica w 1992 r. i 1994 r. na odcinku 200 m u ujścia do rzeki Wisły w Harbutowicach była całkowicie wyschnięta przez około 10-12 dni. W tych krytycznych okresach miasto Cieszyn awaryjnie zasilane było w wodę z wodociągu grupowego Wisła

v letech 1975 až 1985 výstavbu a modernizaci zdroje vody až na vyhodnocenou kapacitu $26\ 000 \text{ m}^3$ za den, výstavbu přivaděče o průměru 800 mm do Cieszyna v délce 13,1 km a vodojemu o objemu $2 \times 5\ 000 \text{ m}^3$ v Cieszyně-Bohrku. Rychlý rozvoj města na přelomu let 70. a 80. předstihl realizaci těchto úkolů, a tím vznikl nedostatek vody ve městě počínaje rokem 1982. Realizace vodojemu v Cieszyně-Bohrku v letech 1984 až 1989 snížila deficit vody a výstavba dalších 6 studní na levém břehu Wisly o kapacitě $5\ 000 \text{ m}^3$ za den a modernizace čerpání vody na zdroji v Pogórze v letech 1990 až 1992 umožnila celkové pokrytí potřeby vody pro město Cieszyn.

Od roku 1985 probíhá výstavba přivaděče o průměru 800 mm a k dnešnímu dni je postaveno 10 km z celkové délky 13,1 km.

Vývoj Českého Těšína si vyžádal stavbu nového vodojemu o kapacitě $2 \times 500 \text{ m}^3$ v Mostech, který byl uveden do provozu v roce 1979 a zajistil dostatek vody pro město.

Město Cieszyn, spoléhající na zásobování vodou jedině z Pogorza několikrát v posledních desetiletí, tj. v letech 1983, 1984, 1987, 1992 a 1994 v období sucha trpělo velkým nedostatkem vody způsobeným snížením vydatnosti v Pogórze o více než 25%, i když do zdroje bylo neustále investováno za účelem zvýšení jeho kapacity. Příčinou tohoto stavu je to, že nebyla realizována stavba retenční nádrže vody na Brennicy, která by byla schopna nadlepšovat průtoky vody v řece. Řeka Brennica v roce 1992 a 1994 v úseku 200 m u ústí do řeky Wisly v Harbutovicích byla zcela bez vody po dobu 10 až 12 dnů. V těchto kritických obdobích město

Budowa magistrali ϕ 500 mm (Pogórze - Cieszyn)
Stavba přivaděče ϕ 500 mm

Budowa magistrali ϕ 500 mm (Pogórze - Cieszyn)
Stavba přivaděče ϕ 500 mm

Czarne - Ustroń - Skoczów w ilości do 1500 m³/d i z sieci wodociągowej Czeskiego Cieszyna w ilości do 1000 m³/d.

W sierpniu 1994 r. dostawa wody z Czeskiego Cieszyna została uregulowana na nowych zasadach.

Umowy o wzajemnym dostarczaniu wody na zasadach komercyjnych w okresach awaryjnych po raz pierwszy zawarły bezpośrednio przedsiębiorstwa zajmujące się eksploatacją sieci wodociągowej w Cieszynie i Českim Cieszynie tj. Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Ustroniu i Severomoravske Vodovody a kanalizace Ostrava a.s. .

Obecnie w obu miastach zamieszkuje 66,2 tys. mieszkańców, w tym w Cieszynie 37,5 tys. a w Českim Cieszynie 28,7 tys. .

Długość sieci wodociągowej łącznie wynosi 408,5 km., w tym w Cieszynie 233,3 km a w Českim Cieszynie 175,2 km.

W wyniku wprowadzenia urynkowania cen wody obserwuje się stały trend malejącego średniego zużycia wody w obu miastach co obrazuje poniższe zestawienie:

Rok	Cieszyn	Cz. Cieszyn
1990	114 l/sek	127 l/sek
1991	112 l/sek	122 l/sek
1992	108 l/sek	118 l/sek

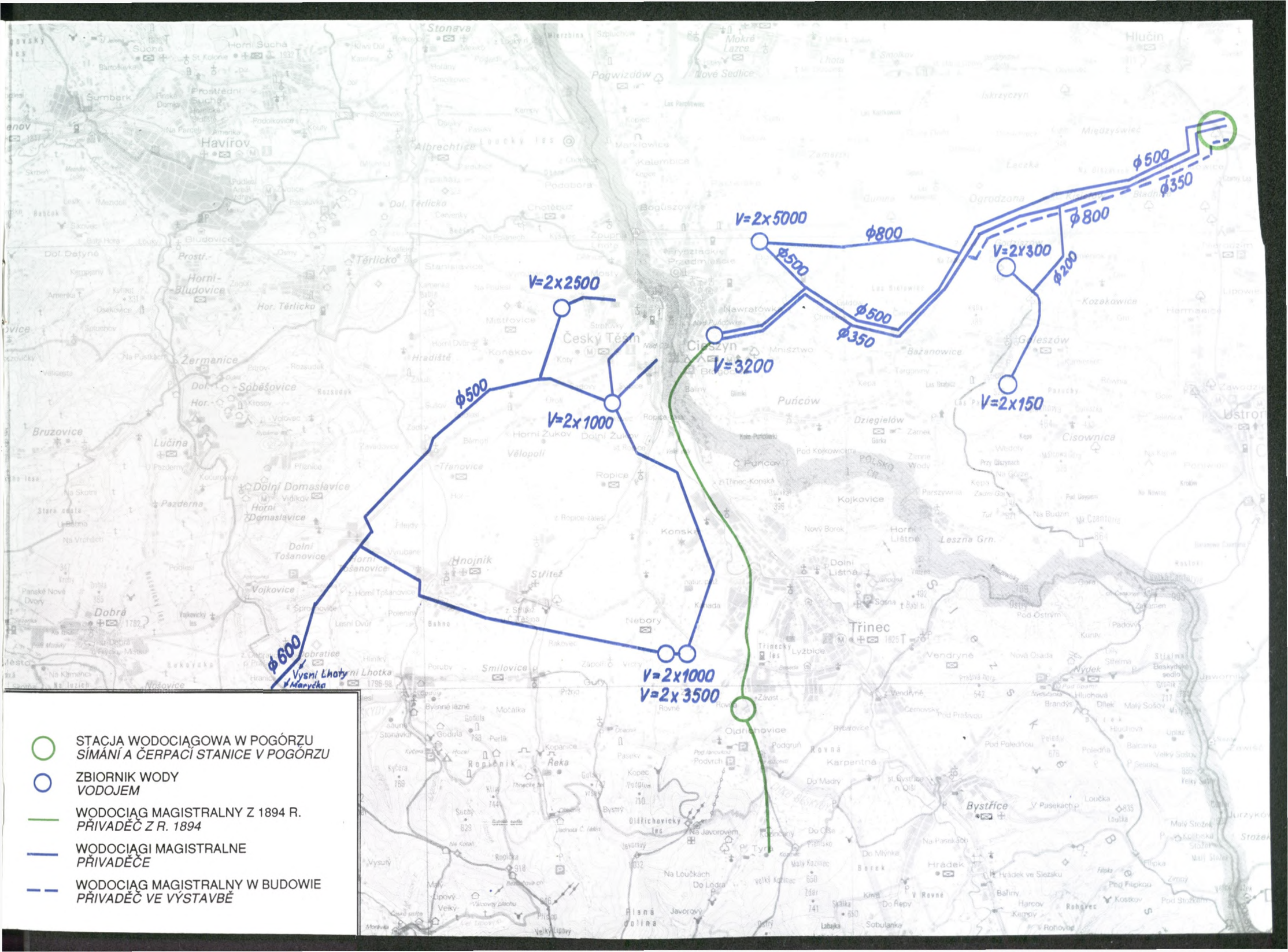
Wznowienie okresowej dostawy wody z Czeskiego Cieszyna do Cieszyna latem 1994 r. było początkiem powrotu do stałych normalnych kontaktów między miastami w zakresie współpracy systemów wodociągowych i ewentualnego stałego dostarczania uzdatnionej wody ze strony czeskiej do Cieszyna. Oznacza to również powrót do dobrej współpracy między fachowcami branży wodociągowej obu miast.

Cieszyn bylo zásobováno vodou ze skupinového vodovodu Wisla-Czarne-Ustroń-Skoczów v množství 1 500 m³ za den a z vodovodní sítě Českého Těšína v množství 1 000 m³ za den. V srpnu 1994 byla dodávka vody z Českého Těšína realizována na základě smlouvy. Smlouvu o vzájemné dodávce vody v kritických obdobích poprvé uzavřely přímo podniky zabývající se provozem vodárenských sítí v Cieszyně a Českém Těšíně, tj. Oblastní podnik vodovodů a kanalizací v Ustroni a Severomoravské vodovody a kanalizace Ostrava a.s. V současnosti obývá obě města 66,2 tisíce obyvatel, z toho v Cieszyně 37,5 tisíce a v Českém Těšíně 28,7 tisíce obyvatel. Délka vodovodní sítě v Cieszyně je 233.3 km a v Českém Těšíně 175,2 km. Celkem tedy 408,5 km.

Důsledkem zvýšení cen pitné vody je pokles spotřeby vody v obou městech, což je patrné i z uvedené tabulky:

rok	Cieszyn	Český Těšín
1990	114 l/sek	127 l/sek
1991	112	122
1992	108	118

Obnovení dodávky pitné vody z Českého Těšína do Cieszyna v roce 1994 bylo umožněno návratem stálých normálních kontaktů mezi oběma městy, a to i na poli spolupráce vodárenských systémů. Lze předpokládat, že to rovněž znamená návrat k dobré spolupráci mezi vodárenskými odborníky v obou částech města a obou republik.

STACJA WODOCIĄGOWA W POGÓRZU
SIMANI A ČERPAČÍ STANICE V POGÓRZU

ZBIORNIK WODY
VODOJEM

WODOCIĄG MAGISTRALNY Z 1894 R.
PŘÍVADEČ Z R. 1894

WODOCIĄGI MAGISTRALNE
PŘÍVADEČE

WODOCIĄG MAGISTRALNY W BUDOWIE
PŘÍVADEČ VE VÝSTAVBĚ

$V=2 \times 2500$

$V=2 \times 5000$

$V=2 \times 300$

$V=2 \times 1000$

$V=3200$

$V=2 \times 1000$

$V=2 \times 3500$

$\phi 500$

$\phi 800$

$\phi 800$

$\phi 500$

$\phi 350$

$\phi 200$

$\phi 600$

$\phi 500$

$\phi 350$

Zdjęcia: *Erwin Herzyk i Dominik Dubiel*
Opracowanie tekstu: *mgr Jan Kubiś i ing Jiří Baslar*
Opracowanie graficzne: *art. plast. mgr Karol Kubala*
Wydawca: *RPWiK Ustroń*
Druk: *Drukarnia Jerzy Małysz, Górki Małe 136*

K. Kubala 1992